

Голові Разової спеціалізованої вченої ради PhD 11551

Львівського державного університету
фізичної культури імені Івана Боберського,
д-р наук з фізичного виховання та спорту ,
доц. Пасічник В.М.

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата наук з фізичного виховання і спорту, професора,
ПЕТРИНИ Романа Львовича
на дисертаційну роботу МАЛАНІЯ Юрія Андрійовича
за темою: «Удосконалення підготовки хлопчиків віком 5-6 років у спортивній
гімнастиці на основі показників їхньої фізичної підготовленості»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії (PhD)
з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність обраної теми дисертації зумовлена сучасними тенденціями інтенсифікації тренувального процесу в техніко-естетичних видах спорту, що вимагає пошуку раціональних шляхів побудови процесу підготовки на її початкових етапах. Спортивна гімнастика характеризується ранньою спеціалізацією, де вік 5–6 років є сенситивним періодом для формування базового рухового потенціалу та закладення фундаменту майбутньої технічної майстерності.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, традиційні підходи до підготовки юних гімнастів часто базуються на уніфікованих навантаженнях, які недостатньо враховують індивідуальні темпи біологічного дозрівання та гетерохронність розвитку фізичних якостей дітей. Це створює ризик форсування підготовки, що призводить до фізичного перевантаження, втрати спортивної мотивації та високого рівня відсіву на етапі початкової підготовки.

Таким чином, актуальність дослідження зумовлена потребою оновлення програмно-нормативного забезпечення підготовки юних гімнастів відповідно до

сучасних вимог виду спорту, а також необхідністю розробки та впровадження в початкову підготовку інноваційних підходів, які забезпечать гармонійний розвиток дітей, підвищать ефективність тренувального процесу та не знижуватимуть мотивації до занять спортом.

Дисертація виконана згідно теми «Організаційно-методичні засади застосування спортивно-педагогічних технологій для покращення рівня здоров'я різних груп населення» на 2022–2025 рр. плану науково-дослідної роботи Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (номер державної реєстрації: 0114U002625).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків сформульованих у дисертації. Наукові положення дисертації та зроблені узагальнення підтверджені результатами теоретичного аналізу й емпіричних даних, отриманих автором у ході дослідження. Об'єктом виступає процес початкової підготовки дітей у спортивній гімнастиці, а предметом – особливості диференціації навчально-тренувального змісту з урахуванням розвитку основних фізичних якостей. Отримані у ході дослідження результати загалом узгоджуються з визначеною метою – науково обґрунтувати специфіку диференціації змісту початкової підготовки хлопчиків 5–6 років у спортивній гімнастиці залежно від рівня розвитку їхніх фізичних якостей.

Результати отримані упродовж тривалого основного дослідження (жовтень 2022 – листопад 2025 рр.), а також за рахунок участі достатньої кількості юних спортсменів, які перебували на етапі початкової підготовки в спортивній гімнастиці: 130 хлопчиків – на констатувальному та 55 хлопчиків у двох групах – на формувальному етапі педагогічного експерименту.

Достовірність результатів та їх новизна. Отримані результати зумовлені достатнім рівнем їх наукової обґрунтованості, логікою побудови дослідження та використанням репрезентативної джерельної бази (232 літературні джерела, з яких 64 – іншомовні, виконані латиницею). Висновки як до окремих розділів, так і загальні узагальнення дисертаційної роботи загалом відповідають поставленим

завданням, спираються на дані експериментального дослідження та підтверджують завершеність і цілісність наукової роботи.

Наукова новизна, сформульована автором передбачає, що:

уперше обґрунтовано диференційований зміст програми підготовки хлопчиків віком 5–6 років у спортивній гімнастиці з урахуванням показників їхньої фізичної підготовленості;

удосконалено відомості про зміст програмно-нормативного забезпечення підготовки юних гімнастів першого року навчання на етапі початкової підготовки; про рівень фізичної підготовленості спортсменів на етапі початкової підготовки у спортивній гімнастиці;

удосконалено відомості про взаємозв'язки показників фізичної підготовленості гімнастів першого року навчання на етапі початкової підготовки; про ставлення дітей та їх батьків до занять спортивною гімнастикою як чинника оздоровчого та спортивно-орієнтованого розвитку дитини;

набули подальшого розвитку наукові положення щодо методологічних підходів індивідуалізації та диференціації в підготовці спортсменів-початківців у техніко-естетичних видах спорту.

Практична значущість дослідження. Сутність роботи полягає у розробленні методичного підґрунтя для вдосконалення програми підготовки хлопчиків 5–6 років (перший рік занять, етап початкової підготовки) у спортивній гімнастиці, з акцентом на врахуванні індивідуальних особливостей розвитку їхніх фізичних якостей. Практичне значення отриманих результатів підтверджується їхнім упровадженням у освітній процес кафедри спортивно-педагогічних дисциплін Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, кафедри гімнастики Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, а також у навчально-тренувальну діяльність СДЮШОР №1 м. Івано-Франківська.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження були висвітлені на Міжнародній науково-практичній конференції «Молода спортивна наука України» (Львів, 2025); V Регіональній науково-практичній конференції

«Фізична культура в закладах освіти: стан та перспективи розвитку» (Івано-Франківськ, 2023, 2024); І Всеукраїнській конференції з міжнародною участю «Фізична культура в закладах освіти: стан та перспективи розвитку» (Івано-Франківськ, 2025); наукових конференціях кафедри спортивно-педагогічних дисциплін Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, 2022–2024).

Публікації. Результати дисертаційної роботи подано у 9 наукових працях, з них вісім у фахових виданнях України (категорія Б) та одна – апробаційного характеру.

Структура дисертація містить анотації з переліком праць здобувача, вступ, основний текст (п'ять розділів), висновки, список джерел інформації та додатків. Текст дисертації викладено на 212 сторінках, 165 із яких – основний текст та налічує 12 таблиць та 16 рисунків. У роботі використано 232 джерела літератури, з яких 64 – іноземною мовою.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, наведено зв'язок роботи з науковою темою, визначені мета та завдання, об'єкт і предмет дослідження, наведено перелік методи дослідження, подано положення наукової новизни та практичне значення роботи, вказано особистий внесок автора та дані про апробацію результатів дослідження.

У **першому розділі** «Передумови удосконалення змісту початкової підготовки дітей у спортивній гімнастиці» подано аналіз наявних даних та результатів фахівців. Зокрема встановлено, що початкова підготовка дітей 5–6 років у спортивній гімнастиці потребує поєднання нормативної програми з індивідуально-орієнтованим підходом. У цьому віці спостерігається значна варіативність фізичного розвитку та адаптаційних можливостей, що зумовлює необхідність диференціації змісту занять. Ефективність навчально-тренувального процесу повинна забезпечуватися використанням сучасних методик, контролю й діагностики, а також врахуванням психофізіологічних особливостей дітей. Такий підхід, на думку автора, покликаний створити умови для гармонійного інтелектуального, естетичного та фізичного розвитку юних спортсменів.

У *другому розділі* «Методи та організація дослідження» вказано на застосуванні комплексу методів: теоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної літератури, аналіз документальних матеріалів, опитування, педагогічне тестування та експеримент. Отримані дані опрацьовано методами математичної статистики, що забезпечило достовірність і наукову обґрунтованість результатів. Також розкрито організацію дослідження, яка передбачала чотири етапи упродовж 2022–2025 років.

У *третьому розділі* «Зміст програмно-нормативних вимог, фізична підготовленість хлопчиків на першому році занять на етапі початкової підготовки у спортивній гімнастиці» автором отримано результати стосовно того, що аналіз програмно-нормативного забезпечення показав, що зміст підготовки юних гімнастів першого року навчання потребує оновлення відповідно до сучасних вимог спортивної гімнастики. Необхідною умовою є особистісно-орієнтовані технології із врахуванням рівня фізичної та рухової підготовленості, стану здоров'я та вікових особливостей дітей.

Проведене опитування батьків засвідчило, що пріоритетом для більшості є зміцнення здоров'я та розвиток фізичних якостей, а не спортивні досягнення. Високий рівень задоволеності тренувальним процесом, підтримка регулярних занять і визнання гімнастики як базової підготовки підтверджують ефективність програми, водночас наголошуючи на потребі корекції фізичних навантажень та індивідуалізації занять.

Результати тестування фізичної підготовленості виявили варіативність розвитку максимальної та вибухової сили, а також координаційних здібностей залежно від вікових підгруп. Старші діти у цій віковій групі продемонстрували кращі показники координації та швидко-силових якостей, що підтверджує необхідність диференційованого підходу до тренувань.

Кореляційний аналіз дозволив виділити три основні групи фізичних якостей: швидко-силові, координаційні та гнучкість. Найбільш інформативними для інтегральної оцінки підготовленості виявилися тести на силу, витривалість та

координацію, тоді як додаткові показники можуть використовуватися як альтернативні індикатори.

Таким чином, доведено, що ефективна початкова підготовка дітей 5–6 років у спортивній гімнастиці має ґрунтуватися на оновленій програмі, що поєднує нормативну основу з індивідуалізацією, диференціацією та сучасними педагогічними технологіями, забезпечуючи гармонійний розвиток юних спортсменів.

У *четвертому розділі* «Ефективність програми підготовки хлопчиків віком 5-6 років у спортивній гімнастиці на основі показників їхньої фізичної підготовленості» подано інформацію стосовно програми початкової підготовки гімнастів першого року навчання, наголошено що вона побудована на принципах сучасної спортивної педагогіки, з урахуванням адаптації до специфіки виду спорту, індивідуалізації та комплексного розвитку. Індивідуальний підхід реалізовано через поділ дітей за рівнями фізичної підготовленості та корекцію навантажень відповідно до їхніх можливостей.

Результати педагогічного експерименту показали, що юні спортсмени експериментальної групи, які тренувалися за авторською програмою з урахуванням індивідуальних особливостей, продемонстрували значно кращі показники, особливо у тестах на силову та швидко-силову витривалість. Поліпшення досягнуто завдяки якісній орієнтації змісту занять, а не збільшенню навантажень, що забезпечило ефективний розвиток потенціалу кожної дитини.

У контрольній групі також зафіксовано позитивну динаміку, найбільші прирости – у тестах на силову витривалість та рівновагу, менші – у координаційних завданнях. Водночас експериментальна група мала статистично значущі переваги за всіма тестами, зокрема у силових та рівноважних показниках (до 81,13%), що підтверджує ефективність диференційованої програми.

Зроблено узагальнення, що індивідуалізація та диференціація змісту початкової підготовки забезпечують більш високі результати розвитку фізичних якостей дітей 5–6 років і створюють міцну основу для подальшого спортивного вдосконалення.

У *п'ятому розділі* «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» здійснено комплексний розгляд висунутої наукової гіпотези, що стосується ефективності авторської програми диференціації початкової підготовки юних гімнастів. Особлива увага приділяється практичній результативності запропонованої програми, її впливу на формування базових фізичних якостей, підвищення рівня індивідуальної фізичної підготовленості юних спортсменів.

У цьому розділі здобувач не лише узагальнює власні експериментальні дані, але й проводить порівняльний аналіз із результатами досліджень інших науковців, які працювали над проблематикою початкової підготовки у техніко-естетичних видах спорту. Такий підхід дозволяє виявити спільні тенденції, підтвердити достовірність отриманих висновків та окреслити новизну авторської програми у контексті сучасних науково-методичних розробок.

Завдяки зіставленню власних результатів із напрацюваннями попередніх досліджень, автор демонструє наукову обґрунтованість і практичну значущість запропонованої моделі підготовки, підкреслює її переваги у порівнянні з традиційними методиками та доводить перспективність застосування диференційованого підходу для оптимізації навчально-тренувального процесу на першому році занять спортивною гімнастикою.

Дотримання академічної доброчесності. Аналіз змісту дисертаційної роботи та ознайомлення з науковими публікаціями засвідчують дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності під час викладу матеріалів дослідження. Відсутність порушень підтверджується наданою програмною перевіркою (StrikePlagiarism.com) тексту дисертації на запозичення та Протоколом від 23.11.2025 (КП1 – 11,05 %, КП2 – 2,64 %).

У наукових працях виконаних зі співавторами чітко окреслено особистий внесок здобувача, що додатково підтверджує прозорість та коректність виконаного дослідження.

Пропозиції, зауваження та дискусія.

1. Вважаю, що тема: «Удосконалення підготовки хлопчиків віком 5-6 років у спортивній гімнастиці на основі показників їхньої фізичної підготовленості», не

повністю корелює з метою дослідження, оскільки логіка тренувального процесу передбачає обов'язкове врахування у процесі підготовки показників фізичної підготовленості молодих гімнастів, а от науково обґрунтована «диференціація змісту початкової підготовки хлопчиків 5–6 років у спортивній гімнастиці залежно від рівня розвитку їхніх фізичних якостей», як зазначено у меті дослідження, цілком відповідає концепції дослідження .

2. Автору необхідно аргументувати включення до дослідження юних спортсменів віком 5 років, адже в Навчальній програмі для ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ зі спортивної гімнастики (2003, Таблиця 3, стор. 16) вказано вік спортсменів на першому році навчання – 6 років.

3. У другому розділі в описі педагогічного тестування (сторінка 60–73) автором наведено 26 тестових методик з визначення рівня розвитку фізичних якостей юних спортсменів, можу припустити, що їх кількість можна було б скоротити заздалегідь, так наприклад, тест на визначення швидкості поодинокого руху дитини шляхом метання пластмасового м'ячика (для настільного тенісу) на дальність значною мірою буде залежати від технічного виконання самого метання яке може впливати на результат тесту.

4. Назва розділу 3. «Зміст програмно-нормативних вимог, фізична підготовленість хлопчиків на першому році занять на етапі початкової підготовки у спортивній гімнастиці» є об'ємною, включає два різних вектори реалізації дослідження. Окрім того цей розділ також містить інформацію про «Ставлення батьків до занять дітей спортивною гімнастикою» (п. 3.2.), що не відображено у назві розділу, що дає підстави рекомендувати її корекцію.

5. Матеріали, представлені автором у підрозділі 3.1. «Зміст програмно-нормативного забезпечення підготовки юних гімнастів першого року навчання на етапі початкової підготовки» переважно націлені на опис та аналіз чинної Навчальної програми для ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ зі спортивної гімнастики, не відображають наукових результатів дисертанта і могли бути включені елементом першого розділу.

6. Дискусійною є необхідність проведення опитування щодо ставлення батьків до занять дітей спортивною гімнастикою з урахуванням спрямованості дослідження на обґрунтування особливостей диференціації змісту початкової підготовки хлопчиків віком 5–6 років у спортивній гімнастиці залежно від їхнього рівня розвитку фізичних якостей.

7. Оскільки дисертант у третьому розділі зазначає, що перший рік навчання передбачає до 12 учнів у групі, варто пояснити суттєво більшу кількість учнів у експериментальній групі – 28, та у контрольній – 27, та яким чином у цьому випадку було організовано дослідження. Також потребує уточнення спосіб розподілу гімнастів на контрольну та експериментальну групи.

8. Значна увага була зосереджена автором на обґрунтуванні програми підготовки хлопчиків віком 5-6 років у спортивній гімнастиці на основі показників їхньої фізичної підготовленості: були виділені основні принципи та окремі підходи до її реалізації, описані окремі засоби, однак цілісної методології чи певного алгоритму здійснення підготовки хлопчиків віком 5-6 років у спортивній гімнастиці на основі показників їхньої фізичної підготовленості не представлено. Розроблені дисертантом структурована методологія, чи певний алгоритм можуть стати цінним науковим матеріалом для тренерів з гімнастики.

9. Під час проведення експерименту, дисертант, на підставі виконання 10 контрольних вправ, розподіляє хлопчиків віком 5-6 років на три підгрупи за рівнем підготовленості: перша – ті що відповідали віковим вимогам; друга з недостатнім рівнем рухових кондицій і третя з високим рівнем підготовленості, однак точних критеріїв розподілу на підгрупи, чи переходу з однієї підгрупи в іншу не представлено. А цей момент є цікавим для розуміння стратегії експериментальної частини дослідження .

10. Здійснюючи аналіз результатів при перевірці ефективності різних за спрямованістю програм підготовки гімнастів віком 5–6 років автор описує дані трьох послідовних зрізів тестування різних показників фізичної підготовленості, однак у роботі їх детальне порівняння не проводить, не відстежує динаміки, що могло б додати цінності дисертації. Було б також доцільним виділити

спрямованість різних програм підготовки гімнастів віком 5–6 років, як задекларовано у підрозділі 4.2.

11. У роботі трапляються огріхи у використанні гімнастичної термінології.

Висловленні пропозиції, зауваження та дискусія не заперечують рівня отриманого автором наукових результатів.

Висновок. Дисертаційна робота МАЛАНІЯ Юрія Андрійовича на тему «Удосконалення підготовки хлопчиків віком 5-6 років у спортивній гімнастиці на основі показників їхньої фізичної підготовленості», є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну й практичне значення та відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12. 01. 2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор, МАЛАНІЙ Юрій Андрійович, заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний рецензент:

канд. наук з фізичного виховання та спорту, професор,
професор кафедри гімнастики
Львівського державного університету фізичної культури
імені Івана Боберського

Роман ПЕТРИНА

Проректор з науково-педагогічної роботи
та міжнародних зв'язків Львівського державного
університету фізичної культури імені Івана Боберського
д-р наук з фізичного виховання та спорту,
професор



Мар'ян ПТИН